

ОСНОВНІ МОДЕЛІ КОНЦЕПЦІЇ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Коваленко А.А., Державний біотехнологічний університет
НК – Моїсеєва Н. І., доктор економічних наук, професор*

Доповідь присвячена описанню різних концепцій та підходів до аналізу процесів демократизації та демократичного транзиту, які розвивались у політичній науці. Основні напрямки та механізми подальшого розвитку українського суспільства є предметом досліджень як українських, так і західних учених. Інтерес науковців з одного боку зосереджений на створенні теоретичної конструкції, яка найбільш адекватно відображає особливості демократизації українського суспільства, а з іншого – на всебічному аналізі соціально-політичних практик цього процесу, які вже представлені у світовому досвіді демократичних перетворень.

Аналіз сучасної соціально-політичної літератури, присвяченої цій темі, свідчить про те, що концепція «демократичний транзит» поки що не отримала загальноприйнятого і чітко визначеного тлумачення ні в західній, ні в українській політичній науці.

Згідно з поглядами однієї групи українських політологів, термін «демократичний транзит» позначає процес перетворення посттоталітарних суспільств з метою створення політичної демократії. «Транзит» у цьому контексті є шляхом до мети, який може включати як прямі і гладкі ділянки, так і нерівні або тупикові сегменти.

Інша група дослідників вважає, що демократичний транзит є політичним процесом, що відбувається в рамках існуючого правового поля держави і супроводжується руйнуванням інститутів старого політичного режиму, а також створенням і зміцненням широкої мережі демократичних інститутів.

Основні напрями та механізми подальшого розвитку українського суспільства детально розглядаються через призму теорій, що пропонують різні інтерпретації демократичних перетворень. Концепція демократичного транзиту описує перехід від авторитарного або тоталітарного режиму до демократії. Основні варіанти її подаються нижче.

Хвилі демократизації (Хантінгтон): Це концепція, яка описує періоди, коли спостерігається значна кількість переходів до демократії в певний проміжок часу, а також зворотні тенденції.

Структурний підхід (Ліпсет, Г. Алмонд, Верба і інші): Наголошує на соціально-економічних і культурних умовах, які можуть сприяти або перешкоджати демократизації.

Стадіалізм (Ф. Закарія, Р. Каплан і інші): Запропонував концепцію, що не всі країни готові до швидкої демократизації і що процес може потребувати більше часу і певної послідовності.

Модель К. Оффе та Т. Кузьо: Включає чотири етапи: встановлення політичної демократії, функціонування ринкової економіки, національна державність та формування політичної нації.

Особливості українського контексту: Відзначені проблеми і виклики, які ускладнюють демократичний транзит в Україні, такі як розрив зв'язків між громадськістю та політичною елітою, олігархізація, ідеологічна криза, відсутність чіткої політичної концепції і формування маргінального положення в геополітичному контексті.

Українське суспільство на даний момент знаходиться на початковому етапі другої фази системної трансформації, і процес демократизації ще не завершений. Загалом, процеси демократизації в Україні є складними і багатограними, і їх ефективність залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів, які потребують подальшого дослідження і глибокого аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безрук О. О. Адаптація у контексті соціальної мобільності в сучасному суспільстві: теоретичний аспект // Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер.: Соціологічні науки. – 2012. – №. 15, № 1–2. – 47–53.

2. Денисенко І. Д. Модернізація України в контексті сучасних політичних досліджень та соціальних практик / І. Д. Денисенко // Вісник СевНТУ. Серія : Політологія. – Севастополь : СевНТУ, 2011. – Вип. 123. – 83–86.

3. Денисенко І. Д. Методологія політичних досліджень у сучасному науковому дискурсі: стратегії вдосконалення // Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. – 2019. – Т. 2. – №. 12. – 74–81.